

Leden geven fiat aan oprichting groene gebiedscoöperatie

Tijdens de najaarsvergadering op 21 november hebben de leden van Boer & Natuur ZWK unaniem hun steun verleend aan de oprichting van een groene gebiedscoöperatie in het Westerkwartier. De nieuwe organisatie gaat zich bezighouden met initiatieven die de landschappelijke ontwikkeling en de bedrijvigheid in het gebied kunnen versterken.

De groene gebiedscoöperatie is gestoeld op een idee dat al langer leeft in kringen van de Werkgroep Streekinitiatief Westerkwartier (WSI). In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van onder andere de gemeenten, boeren, ondernemers en terreinbeheerders. Zich bewust van een gemeenschappelijk belang bij de ontwikkeling van het gebied, hebben de deelnemers de intentie uitgesproken om de handen ineen te slaan bij nieuwe initiatieven op het gebied van natuur, landschap en duurzame economie. Zeker nu minder geld van Brussel en Den Haag te verwachten is, is het belangrijk om naar buiten toe met één mond te spreken en te laten zien dat de activiteiten die worden ondernomen door de hele streek wor-

den gedragen, aldus voorzitter Alex Datema tijdens de ledenvergadering. Door samen te werken kunnen de financiële middelen die overblijven bovendien efficiënter worden ingezet.

De groene gebiedscoöperatie is nadrukkelijk bedoeld om activiteiten te ontplooiën die het hele Westerkwartier ten goede komen. Centraal staat daarbij de gedachte dat het initiatief bij de streek zelf moet komen te liggen. Daarvoor is het gewenst dat in het Westerkwartier een professionele organisatie opstaat met voldoende deskundigheid om op voet van gelijkheid te onderhandelen met het Rijk en de provincie. Boer & Natuur ZWK heeft de groene gebiedscoöperatie altijd van harte ondersteund. Het bestuur van de vereniging hoopt dan ook binnen korte tijd met een aantal partners van start te kunnen gaan. Uitdagingen liggen er genoeg, met name op het gebied van natuur- en landschapsbeheer. Een van de eerste projecten die de nieuwe coöperatie ter hand wil nemen is onderzoek naar de mogelijkheden van biomassa-productie in het gebied. Alex Datema: 'We willen het biomassa-project graag nieuw leven inblazen en onderzoeken of we daarmee het onderhoud en herstel van de houtsingelstructuur economisch interessant kunnen maken.'

Vereniging neemt voortouw bij houtsingelbeheer

Boer & Natuur ZWK neemt een nieuwe rol op zich bij het houtsingelonderhoud. Landeigenaren die hun onderhoudscontract willen vervangen krijgen het aanbod het werk hiervoor geheel of gedeeltelijk uit handen te geven. De vereniging werpt zich hiermee nadrukkelijk op als nieuwe gebiedscoördinator landschap.

Storm zal het bij het aanbod van de vereniging niet lopen, verwacht het bestuur, de provincie beperkt de openstelling voor landschapsbeheer tot aflopende contracten, en ook deze kunnen niet allemaal worden verlengd (knotbomen en bomenrijen vallen er buiten).

Wie wel in aanmerking komt voor een nieuw contract, kan kiezen uit drie opties. Bij de eerste optie neemt de vereniging de houtsingel geheel in beheer en wordt daarmee verantwoordelijk voor zowel de aanvraag als de uitvoering en de controle op het eindresultaat. De opbrengsten vallen dan geheel toe aan de vereniging. De vereniging neemt bij de tweede optie de gehele administratie, advies en controle op zich en laat de uitvoering aan de grondeigenaar over. En bij de derde optie doet de vereniging alleen de contractaanvraag. Bij de tweede en derde optie brengt de vereniging voor haar werk respectievelijk 20% en 3% van de vergoeding in rekening.

Bij de uitvoering van het noodzakelijk onderhoud gaat de vereniging nauw samenwerken met Landschapsbeheer Groningen. Tot nu toe hebben zich een kleine vijftien belangstellenden bij de vereniging gemeld, van wie ongeveer de helft het gehele onderhoud overdraagt, vertelt administrateur Fokke Dijkstra. Dat is niet veel, maar het geeft de vereniging de gelegenheid in haar rol van gebiedscoördinator te groeien. De vereniging hoopt met het aanbod de vele belemmeringen die eigenaren nu in de weg staan, weg te nemen en daarmee de terugloop van het singelonderhoud een halt toe te roepen. Het bestuur wil met deze stap ook een signaal afgeven naar de provincie, zegt Dijkstra: 'We hopen de provincie er van te overtuigen dat we gezamenlijk werk moeten maken van de bescherming van de houtsingelstructuur. Want als het zo doorgaat, dan komt het niet goed.'

Resultaten vogeltellingen geven nog steeds somber beeld

In het afgelopen jaar werd bij de weidevogels voor het eerst gewerkt met een gebiedsgewijze aanpak waarbij de agrarische natuurvereniging optrad als gebiedsregisseur. Helaas heeft deze nieuwe vorm van weidevogelbescherming vooralsnog niet het resultaat opgeleverd waarop men had gehoopt. De vogeltellers van de vereniging werden ook dit jaar weer geconfronteerd met een afnemend aantal vogels en vliegvlugge jongen.

Vogelteller Bonny van der Werf kwam bij zijn tellingen in het gebied rondom de waterberging Vredewold (ca 260 hectare) niet verder dan zes gruttopaartjes, waarvan maar één ouderpaar jongen wist groot te brengen. Hij stuitte op nog al wat predatie.

In het gebied tussen de Zuiderweg en het Hoendiep bij Zuidhorn (ca 200 hectare), van oudsher rijk aan weidevogels, telde Jaap Diepstra ongeveer 30 broedende gruttoparen en 23 tureluurparen. Verreweg de meeste van hen kregen ook jongen. Wel kwam uit de tellingen naar voren dat tijdens het maaien van de eerste snee nog veel kuikens sneuvelen.

Van de tellingen van Willem Renkema in het gebied noordwestelijk van Enumatil, het Faan en langs de Matsloot (ca 480 hectare) geven we de resultaten van de tellingen hiernaast in een tabel weer. Dit jaar werd voor het eerst geëxperimenteerd met alarmtellingen waarbij op grond van het gedrag van de vogels (territoriumgedrag of alarmroep) wordt vastgesteld of

de ouderparen broeden dan wel jongen hebben. Dit geeft een beter beeld van het broedresultaat, maar het vereist van de tellers ook meer kennis van zaken en tijdsinzet.

Uit de cijfers voor de grutto valt te berekenen dat het broedsucces hier 47 procent was. Dit cijfer geeft aan uit hoeveel nesten vliegvlugge jongen zijn uitgevlogen. Voor een stabiele populatie is een broedsucces van 65 procent noodzakelijk.

De matige cijfers kunnen voor een deel worden toegeschreven aan de extreem droge maanden april, mei en juni. Wat betreft de weersomstandigheden hadden we te maken met een uitzonderlijk jaar. Verder kan het mozaïekbeheer nog een stuk worden verbeterd om verlies van kuikens als gevolg van vroegtijdig maaien en door activiteiten van rovers te voorkomen. En ook schade door honden en katten van de boeren zelf moet we niet onderschatten!

Alarmtellingen Enumatil, Faan en Matsloot (ca 480 hect.)

	Week	15	17	19	21	23
Scholekster	Met jongen	0	0	4	2	5
	Territoria/nesten	18	19	15	24	12
Kievit	Met jongen	0	2	21	12	9
	Territoria/nesten	40	65	12	x	x
Grutto	Met jongen	0	0	6	15	6
	Territoria/nesten	35	38	16	6	14
Tureluur	Met jongen	0	0	6	17	6
	Territoria/nesten	29	46	20	18	10

Community of Practice

‘Er komt heel veel op je af, ik moet er nog wel ingroeien’, zegt José de Boer over de Community of Practice. Samen met Fokke Dijkstra vertegenwoordigt zij Boer & Natuur ZWK in een praatgroep met vijf andere anv’s verspreid in Nederland. De Community of Practice (CoP) is een initiatief van het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en is bedoeld om de anv’s klaar te stomen voor het nieuwe Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) dat vanaf 2014 zal ingaan. Mede met het oog op de koppeling van ‘groene en blauwe diensten’ aan het toeslagenbeleid verwacht het ministerie dat de anv’s bij het toekomstig natuurbeheer een steeds belangrijkere rol zullen gaan spelen. Maar zijn de anv’s daar klaar voor?

De CoP’s zijn bedoeld om een proces in gang zetten waarbij de anv’s zich ontwikkelen tot professionele organisaties die op hun toekomstige taak zijn voorbereid, vertelt José de Boer. In haar CoP wisselen de gesprekspartners ervaringen uit en reflecteren zij op de vragen waar ieder in zijn eigen gebied voor staat. Voor Boer & Natuur ZWK is dat de vraag hoe de vereniging de functie van gebiedscoördinator landschap kan oppakken en daar invulling aan kan geven. Het mooiste zou zijn als de praat sessies uitmonden in

concrete afspraken, erkent José de Boer, maar zo ver is het nog lang niet. ‘Op dit moment gaat het vooral om reflectie, nadenken over wat je doet. En ook de contacten die we leggen, vind ik heel waardevol. Al met al een hele leerzame ervaring.’

Als de eerste CoP’s die nu lopen een succes worden wil het ministerie deze aanpak over heel Nederland uitrollen.

Extra subsidie voor plasdras

Het mag dan regenen aan bezuinigingen op natuurbeheer, voor plasdras toverde de provincie voor het komende jaar toch nog een bedrag over van 30 000 euro uit de hoge hoed. De vijf anv’s in de provincie die doen aan weidevogelbeheer, mogen dit bedrag onder elkaar verdelen voor inrichtingsmaatregelen in plasdrasgebieden. Daarvan is bekend dat zij een aantoonbaar positief effect hebben op de aanwezigheid van weidevogels. De belangstelling voor de subsidie was onder de betrokken anv’s echter zo groot dat het aanbod binnen een mum van tijd was overtekend.

De verenigingen hebben inmiddels een gezamenlijke aanvraag ingediend. Voor het Zuidelijk Westerkwartier heeft Boer & Natuur ZWK de blik laten vallen op gebieden in de polder Noorderland en het Faan. Met de uitverkoren landeigenaren is het bestuur inmiddels in overleg.

Voorzitter Togtema van BoerenNatuur te gast tijdens de najaarsvergadering:

‘Probeer voor je gebied je eigen agenda op te stellen’

Vooruitlopend op de invoering van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) moeten de agrarische natuurverenigingen professioneler worden en meer slagkracht ontwikkelen. Alleen langs die weg kunnen ze de rol van landschaps- en natuurbeheerder spelen die staatssecretaris Henk Bleker voor hun in gedachten heeft. Met die boodschap kwam Everhardus Togtema tijdens de goedbezochte najaarsvergadering van Boer & Natuur ZWK op 21 november.

‘Bleker wil naar een collectieve aanpak, daar moeten de anv’s op inspelen’, sprak de voorzitter van BoerenNatuur tegenover een volle zaal in het dorpshuis van Tolbert, ‘jullie moeten de sprong naar de toekomst maken.’

Togtema’s oproep was niet aan dovemansoren gericht. Het bestuur van Boer & Natuur ZWK staat al jaren te popelen om meer verantwoordelijkheid te nemen voor het wel en wee van het landschap. ‘In de afgelopen tien jaar hebben we al veel bereikt’, vertelde voorzitter Alex Datema in z’n inleidend praatje, ‘we zijn een vaste partner geworden bij het natuurbeheer, maar de grootste veranderingen zitten er nog aan te komen.’ Dat er bij het natuurbeheer grote veranderingen op stapel staan, is wel duidelijk. Maar of daarin werkelijk een grote rol is weggelegd voor de anv’s moet worden afgewacht. De uitkomst van de politieke besluiten die daarover nog moeten worden genomen, is nog onzeker, aldus Togtema. ‘We willen met BoerenNatuur graag voorsorteren op de toekomstige praktijk, maar dat is eigenlijk niet te doen. Er moet nog heel veel uitonderhandeld worden.’

Oorzaak van de onzekerheid is het onlangs door de Europese Commissie gepresenteerde nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid dat vanaf 2014 moet ingaan. Hieronder vallen enerzijds het markt- en prijsbeleid en de landbouwtoeslagen (peiler 1) en anderzijds de plattelandontwikkeling (peiler 2).

Een van de opvallendste veranderingen binnen het GLB is het gewicht dat in de toeslagrechten wordt toegekend aan landschap en natuur (de zogeheten ‘groene en blauwe diensten’). Dertig procent van de landbouwtoeslagen wordt direct gekoppeld aan eisen op het gebied van vergroening van landbouwbedrijven. Gezien de aanzienlijke budgetten die er in omgaan (voor Nederland jaarlijks rond 800 miljoen euro) zal het GLB in belangrijke mate bepalen hoe het toekomstige natuurbeheer eruit komt te zien. En daar wringt voor Nederland de schoen. De toeslagrechten worden, net als nu het geval is, bedrijfsgebonden toegekend. Dat botst met de gebiedsbenadering van het agrarisch natuurbeheer die in de afgelopen jaren in ons land gemeengoed is geworden.

Voorzitter Togtema van BoerenNatuur spreekt de leden van de vereniging toe; links Alex Datema

Het GLB dreigt zo een streep te halen door het streven van staatssecretaris Bleker, die een gebiedsbenadering voorstaat met daarin een belangrijke rol voor de agrarische sector en de anv’s. Ook over de hoogte van het bedrag dat Nederland vanuit Brussel krijgt uitgekeerd en de eisen die worden gesteld aan de verdeling ervan, is Bleker allerm minst tevreden, vertelt Togtema. De staatssecretaris zal er dus nog een hele klui af hebben om de mogelijkheden binnen het GLB zodanig op te rekken dat er ruimte komt voor het beleid dat hij voorstaat.

Maar als het zo ver komt, moeten de anv’s klaar staan om de handschoenen op te pakken, vindt de voorzitter van BoerenNatuur. Zij kunnen om te beginnen elkaar ondersteunen bij het proces van professionalisering, waarbij een bijzondere taak is weggelegd voor sterke verenigingen als Boer & Natuur ZWK. Daarnaast moeten de verenigingen zichbaarder worden in de samenleving en niet schromen de samenwerking te zoeken met de grote terreinbeheerders. Togtema: ‘Ga als vereniging na wat er mogelijk is in je gebied en onderzoek wat je daarvoor nodig hebt. Probeer voor je gebied je eigen agenda op te stellen.’

De voorzitter van BoerenNatuur kon rekenen op een aandachtig gehoor

Green Deal voor Westerkwartier

Op 13 december ondertekenden Staatsbosbeheer, LTO Nederland en het ministerie van EL&I de Green Deal Producterend Landschap. In vier beschermde cultuurlandschappen in Nederland behorende bij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) of Natura 2000 zal in de komende jaren worden geëxperimenteerd met nieuwe vormen van natuurbeheer in nauwe samenhang met agrarische bedrijfsvoering. Doel is om boeren en andere grondeigenaren een grotere rol te geven bij het beheer van natuurgebieden. Natuurontwikkeling en economische activiteiten in het gebied zoals landbouw en recreatie moeten daarbij weer een verbinding aangaan. Een van de vier landschappen waarop de Green Dealpartners het oog op hebben laten vallen, is het poldergebied in het Zuidelijk Westerkwartier vallend binnen de EHS. Men name het gebied Dwarsdiep biedt goede mogelijkheden om te experimenteren met verregaande vormen van agrarisch natuurbeheer. De bedoeling is dat in de komende jaren boeren hier meer ruimte krijgen om samen met Staatsbosbeheer aan natuurontwikkeling te doen als onderdeel van een geïntegreerde agrarische bedrijfsvoering. De bijdrage van het Rijk schuilt daarbij vooral in het versoepelen van regelgeving en procedures om dit allemaal mogelijk te maken.

Boer & Natuur ZWK

Boer & Natuur Zuidelijk Westerkwartier is een vereniging van boeren en burgers die zich inzetten voor het behoud van het mooie, karakteristieke landschap van het Zuidelijk Westerkwartier.

Dit houdt in dat er naast boerenactiviteiten ruimte blijft voor natuur en natuurontwikkeling maar ook omgekeerd.

Hierbij wordt samengewerkt met de bewoners en gebruikers van het gebied die zo meehelpen aan een groene en boeiende leefomgeving.

Colofon

Redactie Nieuwsbrief:

Paul Taveling en Bert Hidding

Opmaak: Bert Hidding

Contactadres bestuur:

Fokke Dijkstra

Noorderweg 18, Tolbert

☎ 06-12122166

www.boerennatuurzwk.nl

Geen Kerstgans

Brandganzen bij het Leekstermeer, met op de voorgrond enkele grauwe ganzen

Een paar weken geleden maakten mijn man en ik een wandeling in het Leekstermeergebied. Ergens onderweg zagen we langs het water verschillende groepjes ganzen: Brandganzen, Kolganzen en Grauwe Ganzen. Wij keken door onze kijkers om ze beter te kunnen zien toen er plotseling in het beeld een vos opdook. Rustig liep hij achter de ganzen langs die er helemaal niet zenuwachtig van werden. Vreemd want voor een vos is een gans niet te versmaden. Misschien voelden ze zich sterk zo dicht bij elkaar.

Tja....de ganzen. De afgelopen jaren zijn het er steeds meer geworden. Niet alleen in de winter maar ook in de zomer. En dat geeft problemen, daar weten boeren alles van. Ze houden zich namelijk niet op in de natuurgebieden maar bij voorkeur op de malse weilanden met eiwitrijk raaigras. En ze eten wel tot een kilo gras per dag. Nu zijn er allerlei maatregelen om de schade van de boer te beperken maar die gelden dan vooral in het winterseizoen.

Ook de overheid is van mening dat het uit de hand loopt met de ganzen. Vorig jaar bedroeg de schade 20 miljoen euro. Er moet dus iets gebeuren. Afschieten is geopperd, iets dat nu verboden is. Maar jagers willen dat niet op zich nemen omdat ze imagoschade vrezen. Zo zijn de ganzen een lastig probleem geworden maar misschien is er licht aan het eind van de tunnel. Vorige week hoorde ik op de radio over een nieuwe vinding: de ganzendraad. Hierbij trekken twee elektromotoren op zonne-energie een draad (kan wel 300 meter lang zijn) dwars over het land. Ganzen moeten daar niks van hebben, zoeken hun heil elders en komen niet snel terug. Deze vinding is bekroond met de Wim Luijkx Innovatieprijs voor de beste vinding in Nederland op het gebied van land- en tuinbouw. Wellicht is afschieten niet meer nodig. Ook wel een beetje jammer want gans schijnt heel lekker te zijn. U kunt hem wel voor Kerst op tafel zetten. Maar dan wel van de poelier! Prettige dagen.

Ellen Vissia